

แบ่งชนชั้นโดยการศึกษา โดย วีรพงษ์ รามางกูร

นำเสนอเมื่อ : 9 ก.ย. 2559

แบ่งชนชั้นโดยการศึกษา

โดย วีรพงษ์ รามางกูร

ชนชั้นในสังคมเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นในทุกสังคม มากบ้างน้อยบ้าง รุนแรงบ้าง อ่อนละมุนบ้าง เป็นเรื่องปกติ แม้ในสังคมที่เคยรังเกียจการแบ่งชนชั้น อย่างสังคมคอมมิวนิสต์ที่ล่มสลายไปแล้ว เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีนก็ดี ในสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตก็ดี ในประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก ไม่ต้องพูดถึงประเทศในค่ายเสรีประชาธิปไตย เช่น ประเทศในภูมิภาคยุโรปตะวันตก สหรัฐอเมริกา หรือประเทศที่เคยเป็นรัฐเผด็จการ เช่น สเปน โปรตุเกส และประเทศละตินอเมริกา ที่ไม่เคยรังเกียจการแบ่งชนชั้น

การแบ่งชนชั้นมีอยู่เสมอ หลายแห่งการแบ่งชนชั้นหรือชั้นวรรณะนั้นอาศัยชาติกำเนิด เช่น การแบ่งชั้นวรรณะในประเทศอินเดียและปากีสถาน ศรีลังกา แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ของปากีสถานและศรีลังกามีเดิมนับถือศาสนาฮินดู นับถือศาสนาอิสลามและพุทธศาสนา แต่ก็รับเอาการแบ่งชั้นวรรณะจากอินเดียเอาไปปฏิบัติ แม้ว่าจะเป็นกาฝ่าฝืนกฎหมายก็ตาม สังคมไทยแม้ว่าการแบ่งชนชั้นจะมีรูปแบบที่อาจจะไม่เหมือนใคร อาจจะเป็นเพราะเหตุผลทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชั้นในสังคมไทย ขณะเดียวกันองค์ประกอบของโครงสร้างประชากร ของชาวจีน ชาวอินเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวซิกข์ ชาวเวียดนาม ในภาคอีสาน ไม่นับชาวไทยใหญ่และลาว

การผสมผสานกันของชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยที่เข้ามาในสังคมไทย ทำให้ผู้คนที่มิชาติพันธุ์อย่างอื่น ๆ ถูกกลืนเข้าสู่อสังคมไทยอย่างแนบเนียน ผ่านการสมรส ผ่านการศึกษา ผ่านการรับราชการและผ่านการประกอบอาชีพ

ประชากรในจังหวัดภาคใต้ที่พูดภาษาไทยใต้ที่นับถือศาสนาพุทธ เกือบทั้งหมดนั้นมีบรรพบุรุษสืบเชื้อสายมาจากชาวจีนไหหลำ ฮกเกี้ยนและแต้จิ๋ว อพยพมาทำสวนมะพร้าว ประมง สวนยางและเหมืองดีบุก

ในขณะที่เมืองใหญ่อยู่ตั้งแต่ระดับตำบลขึ้นมา ในเกือบทุกภูมิภาค ผู้ประกอบอาชีพค้าขายหรือแม่แตหาราชการชั้นผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการพลเรือน อัยการ ตุลาการ ล้วนแล้วแต่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่สามเกือบทั้งสิ้น เพียงแต่เขาเหล่านั้นไม่แสดงตัว แต่ถ้ายกกันไปคุยกันมาทุกคนก็จะมี "กง" ซึ่งหมายถึงปู่หรือตาทั้งนั้น

การแบ่งชนชั้นโดยอาศัยชาติพันธุ์ในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ที่สุดของประเทศมีประชากรจำนวนร้อยละ 15 ของประเทศ อาจจะไม่ใช่ชัดเจนนัก เพราะมีผู้คนหลายชาติพันธุ์มากระจุกอยู่อย่างหนาแน่น แต่การแบ่งชนชั้นโดยระบบทางเศรษฐกิจของครอบครัว แสดงออกทางนามสกุลของสกุลเก่าแก่ ของขุนนางหรือคหบดี ส่วนที่มีนามสกุลยาวๆ หลายพยางค์

ก็ต้องถือว่าเป็นนามสกุลของคนรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนจาก "แซ่" มาเป็นนามสกุลตามนโยบายของรัฐในการรับคนเขารับราชการ หรือตามความนิยม

การที่ "รัฐ" ถือเป็นข้อปฏิบัติภายใน ซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญมาทุกยุคทุกสมัยก็คือไม่รับคนไทยสัญชาติไทยเกิดในประเทศไทยที่ยังคงใช้ "แซ่" หรือชื่อสกุลที่เป็นภาษาจีนหรือเวียดนาม หรือแม้แต่ "แซ่" ของชาวเขา แต่ถาเป็นชื่อสกุลภาษาอื่น เช่น ภาษาฝรั่ง ไม่ว่าจะป็นอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน โปรตุเกส ดัตช์ หรืออื่นๆ ไม่เป็นไร

การจะเข้ารับราชการเป็นตำรวจทหาร จะต้องเป็นผู้ที่มี "ปู่" มีสัญชาติไทย เพื่อให้บิดามีเชื้อชาติไทย การเลือกปฏิบัติในทำนองนี้จึงทำให้การกลืนลูกหลานของชาวจีนและเวียดนาม ซึ่งปกติมีวัฒนธรรมที่แข็งไม่ยอมให้ชาติอื่นกลืนได้ง่ายๆ ถูกกลืนเข้ามาในสังคมไทยได้อย่างแนบเนียนและสนิท

การที่ภาษาไทยเป็นภาษาราชการมาโดยตลอด ไม่เหมือนกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซีย สิงคโปร์ หรืออินโดนีเซีย พม่า อินเดีย ปากีสถานและศรีลังกา ที่เดิมไม่เคยมีภาษาราชการหรือภาษากลาง ยกเว้นจีนที่มีภาษาราชการและภาษากลาง ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในราชสำนักมานานแล้ว ประเทศเหล่านี้หลังได้รับเอกราชแล้วต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง หรือภาษาราชการ

สำหรับประเทศที่เคยเป็นอาณานิคม การที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษากลางหรือภาษาราชการ ทำให้การศึกษากลายเป็นสิ่งสำคัญที่บงบอกถึงชนชั้นในสังคม เพราะผู้ที่พูดหรือเขียนภาษากลางหรือภาษาราชการได้ก็ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษา จะต้องเข้าโรงเรียน ซึ่งสมัยก่อนสัดส่วนของผู้ที่สามารถส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนเรียนหนังสือได้มีสัดส่วนที่ไม่สูง จนต้องมีการประกาศใช้การศึกษาภาคบังคับ ประเทศไทยจึงต้องมีการประกาศใช้การศึกษาภาคบังคับบ้าง เพื่อให้คนเข้าใจภาษากลาง ไม่ไปใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารกับราชการ

เมื่อมีประกาศใช้การศึกษาภาคบังคับ
ผู้คนในสังคมเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกด้านหนึ่งในการไต่เต้าในสังคม ด้วยเหตุนี้ผู้คนในสังคมไทยจึงนิยมส่งเสียให้ลูกหลานของตนเข้ารับการศึกษา

เมื่อ 50-60 ปีก่อน ความใฝ่ฝันของนักเรียนหรือบุตรหลานของคนในกรุงเทพฯเมื่อจบชั้นประถมปีที่ 4 เข้าเรียนในชั้นมัธยมปีที่ 1 ถึงมัธยมปีที่ 6 สำหรับนักเรียนชายก็คือ การสอบแข่งขันเข้าเรียนโรงเรียนเตรียมทหารและนักเรียนนายร้อยตำรวจ เพราะอาชีพรับราชการทหารและตำรวจเป็นอาชีพที่ทรงเกียรติ มีเครื่องแบบที่สง่างาม แต่ต้องมีย่างน้อย "ปู่" มีสัญชาติไทย บิดาเชื้อชาติไทย

สำหรับผู้ที่ไม่มีปู่ไม่ใช่สัญชาติไทย แต่เป็นคน "ต่างดาว" ก็นิยมเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย โดยเรียงความนิยมตามอาชีพ กล่าวคือ ผู้ที่เรียนดีที่สุดจะเลือกเรียนแพทยศาสตร์ รองลงมาคือ วิศวกรรมศาสตร์และจึงไปทันตแพทย์ พยาบาล เทคนิคการแพทย์ แล้วจึงไปถึงวิชาทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เช่น อักษรศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ เป็นต้น

ในสมัยหนึ่งที่รายได้ของครอบครัวของชนชั้นกลางยังมีน้อย การไปเรียนต่อในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี หรือสแกนดิเนเวีย รวมทั้งอิตาลี สเปน โปรตุเกส เป็นเรื่องที่ทำไต่ยาก นอกจากได้รับทุนจากรัฐบาลหรือมูลนิธิต่างประเทศที่เขามาช่วยเหลือพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย การได้ไปศึกษาในต่างประเทศ ทำให้สามารถพูดและเขียนภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น สามารถทำงานในบริษัทห้างร้านของชาวต่างประเทศได้ ที่สำคัญสามารถสอบเข้ากระทรวงบางกระทรวงที่ต้องใช้ภาษาต่างประเทศได้ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งข้าราชการกระทรวงนี้ถือตัวว่าตนมีศักดิ์ศรีสูงกว่าข้าราชการกระทรวงอื่นๆ เมื่อออกไปทำราชการอยู่ในต่างประเทศ เอกอัครราชทูตก็เป็นหัวหน้าส่วนราชการอื่นๆ ที่ส่งมาอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูต เช่นเดียวกับผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นข้าราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย ก็เป็นหัวหน้าของบรรดาสวนราชการกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ที่ออกมาประจำในสวนภูมิภาค การเลือกวิชาเรียนในคณะรัฐศาสตร์จึงมีแนวโน้มไปในการเลือกเรียนวิชาในต่างประเทศและการทูต ก่อนวิชานิติศาสตร์และวิชาการปกครอง

สำหรับลูกหลานของคนชั้นล่างที่เข้าเรียนชั้นมัธยมจากโรงเรียนรัฐบาลที่ไม่ใช่โรงเรียนสวนกุหลาบหรือโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ หรือโรงเรียนราษฎร์อย่างโรงเรียนอัสสัมชัญ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล หรือกรุงเทพคริสเตียน หากไม่ใช่นักเรียนเรียนเก่งจริงๆ ก็จะสอบเข้าโรงเรียนเตรียมทหารก็เตรียมตัวสอบเข้าโรงเรียนอาชีวะ เช่น โรงเรียนช่างกล โรงเรียนการช่าง โรงเรียนเพาะช่าง โรงเรียนฝึกหัดครู นอกเหนือจากโรงเรียนพาณิชยการ การจัดชนชั้นทางสังคมในระหว่างที่เป็นนักเรียนนักศึกษาในระดับต่ำกว่ามหาวิทยาลัยก็เป็นไปตามนั้น

เพราะโอกาสของบุตรหลานของครอบครัวของคนชั้นล่างที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยซึ่งสมัยนั้นมีอยู่อย่างจำกัด เป็นไปได้ยาก เอกชนไม่อาจจะเปิดการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ การศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นผูกขาดโดยรัฐบาลเท่านั้น

ในส่วนภูมิภาคหรือในหัวเมืองต่างจังหวัด โอกาสที่นักเรียนจากโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัดจะมาเข้ามหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯมีน้อยมาก นักเรียนชั้นหัวกะทิของจังหวัดจึงนิยมสอบเข้าโรงเรียนฝึกหัดครูเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นครูในสมัยก่อนจึงเป็นผู้ที่เรียนเก่ง หัวดี เป็นที่นับหน้าถือตาทั้งในตัวจังหวัด ในอำเภอและในชนบท ส่วนผู้ที่มีฐานะซึ่งส่วนมากก็เป็นคนไทยเชื้อสายจีน ในตัวจังหวัดหรืออำเภอ จึงมีโอกาสเข้ามาเรียนในโรงเรียนอาชีพ เช่น โรงเรียนพาณิชยการ ช่างกล การช่าง รวมทั้งได้ต่อในวิทยาลัยเทคนิคในกรุงเทพฯ และหัวเมืองใหญ่ๆ

การแบ่งชนชั้นในระบบการศึกษาเป็นระดับชั้นปริญญาบัตรและประกาศนียบัตร สำหรับสายอาชีพศึกษา เช่น วิทยาลัยพาณิชย วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยครูและพยาบาล จึงเป็นการให้ทุกสถาบันการศึกษาเรียกร้องที่จะให้สถาบันของตนสามารถต่อ ยอดจนถึงปริญญาบัตรหมดทุกสาขาการศึกษา

เมื่อมีการเปิดให้เอกชนสามารถจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ สถาบันการศึกษาของเอกชนก็จัดให้มีการศึกษาถึงชั้นปริญญาบัตรได้ทุกแห่ง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นการสูญเสียอย่างมหาศาลของครอบครัวที่ต้องส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษานับชั้นปริญญาตรีหมด

การที่การศึกษาชั้นอุดมศึกษากลายเป็นการศึกษาของคนทั่วไป ไม่น่าจะมีความสามารถในการจัดการศึกษาให้คนเขาทำงานได้ตรงกับความต้องการของตลาด หรือจัดเพียงพอรับปริญญาบัตร จึงทำให้ขาดแคลนแรงงานช่างฝีมือที่มีความสามารถ มีความคิดริเริ่มให้ได้ทำงานตรงกับการศึกษาและการฝึกฝน เพราะค่านิยมการศึกษาที่ไม่ตรงกับตลาดแรงงาน

ค่านิยมอย่างนี้คงจะอยู่กับสังคมไทยอีกนาน

ขอบคุณที่มาจาก ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ 08 ก.ย. 2559 เวลา 12:00:58 น.